

Кафедри нейрохірургії

Історія кафедри нейрохірургії Національного медичного університету ім.О.О.Богомольця

Історія викладання нейрохірургії в Київському медичному інституті фактично почалась в 1940 р., коли в Київ приїхав учень акад. М.Н. Бурденка проф. Л.О. Корейша і очолив кафедру загальної хірургії, в програму якої були включені питання нейрохірургії. В цей час було поставлено питання про необхідність вивчення основних питань нейрохірургії.

Становлення нейрохірургії як фаху обумовлене науковими розробками провідних вчених, що в свій час працювали у Київському медичному інституті.

Відкриття проф. В.О.Беца, співробітника кафедри нормальної анатомії Київського університету Святого Володимира, його роботи “О подробностях строения мозговой коры человека”, “Два центра в корковом веществе мозга” (1874) та інші відкрили шлях до пізнання мозку.

Талановитий хірург Ю.К. Шимановський, працюючи на кафедрі госпітальної хірургії з 1861 р. разом з проф. В.Ф. Грубе вивчав питання хірургічного лікування травм черепа, вроджених мозкових гриж, водянки мозку. В монографії Ю.К. Шимановського “Операции внутри человеческого тела” (1868) висвітлені показання до хірургічного лікування внутрішньочерепних гематом, описані методи їх видалення.

У 1895 р. проф. М.М. Волкович на кафедрі госпітальної хірургії вперше у вітчизняній хірургії виконав операцію надкістно-кісткового закриття дефекту черепа. У цій же клініці в 1911 р. проф. П.С. Бабицький успішно видалив пухлину головного мозку. Він перший у нашій державі почав читати лекції з нейрохірургії для лікарів. У 1928 р. П.С. Бабицький опублікував монографію “Клиника опухолей головного мозга”, а в 1930 р. — “Клиника опухолей спинного мозга”.

У 30–40 роки ХХ ст. на кафедрі госпітальної хірургії під керівництвом акад. О.П. Кримова почали широко виконувати операції на центральній і периферичній нервових системах. Провідними консультантами у лікуванні хворих з патологією нервової системи були професори М.М. Лапинський і пізніше Б.М. Маньковський.

У цей час почались розробки хірургічного лікування хворих з черепно-мозковою травмою. В.М. Шамов, О.П. Кримов, І.М.Іщенко узагальнили досвід надання допомоги при пораненнях черепа і мозку під час Першої світової війни і визначили необхідність ранньої хірургічної обробки черепно-мозкових пошкоджень у лікувальних підрозділах фронтового району.

У 1939 р. на V сесії хірургічної ради проф. І.М. Іщенко виступив з доповіддю “Принципы патогенетической терапии острых синдромов повреждения головного мозга”. І.М. Іщенко розробляв проблеми хірургії периферичної нервової системи, довів необхідність ранніх оперативних втручань при вогнепальних пошкодженнях нервів, запровадив методику гангліотомії, рамікотомії та періартеріальної симпатектомії.

Передісторію нейрохірургії акад. М.Н. Бурденко визначив як “смелое вторжение в малоизвестную область головного и спинного мозга”.

У повоєнні роки окремі аспекти нейрохірургії викладались на хірургічних кафедрах і на кафедрі нервових хвороб. Одночасно продовжується поглиблене вивчення питань морфології пухлин головного мозку (Л.І.Смірнов, Б.С.Хомінський), клініки та діагностики захворювань головного та спинного мозку (Б.М.Маньковський, В.М.Слонімска, С.М.Савенко, Л.І.Черні), уточнюється значення рентгенологічного обстеження в топічній діагностиці захворювань нервової системи (Я.І. Гейнісман).

Було створене наукове підґрунтя для виділення нейрохірургії як нового напрямку в медицині.

У 1950 р. створений Київський науково-дослідний інститут нейрохірургії, який очолив учень М.Н. Бурденка проф. О.І. Арутюнов. За короткий час цей інститут став провідним науковим, лікувальним і організаційно-методичним центром, школою лікарів-нейрохірургів в Україні.

Розвиток і становлення нейрохірургії створили можливість розширити вивчення нейрохірургії як фаху.

За ініціативою директора Київського науково-дослідного інституту нейрохірургії акад. А.П. Ромоданова в 1970 р. був організований доцентський курс при кафедрі неврології Київського медичного інституту. Доцентський курс очолив канд. мед. наук В.Г. Станіславський. У 1980 р. була створена кафедра нейрохірургії. Першим завідувачем кафедри став учень акад. А.П.Ромоданова, д-р мед. наук, проф. В'ячеслав Григорович Станіславський (1933–1986).

В.Г. Станіславський закінчив Вінницький медичний інститут у 1959 р. і був направлений на роботу в Київський науково-дослідний інститут нейрохірургії. У 1965 р. захистив кандидатську дисертацію на тему “Діагностика та хірургічне лікування менінгіом задньої черепної ямки”, а в 1973 р. — докторську дисертацію “Саркоми головного мозку”.

Проф. В.Г. Станіславський проводив велику наукову, лікувальну та педагогічну роботу. Під його керівництвом виконано 7 кандидатських дисертацій. Результати його наукової діяльності викладені у 2 монографіях, 120 наукових роботах з різних напрямків нейрохірургії (нейротравматології, нейроонкології) та 12 винаходах. Він автор єдиної у нашій державі книги з діагностики та лікування сарком головного мозку. База кафедри в той час знаходилась в нейрохірургічному відділенні клінічної лікарні №14 ім.Жовтневої революції. З 1980 р. співробітники кафедри під керівництвом В.Г. Станіславського почали вивчати мало досліджений напрямок у нейрохірургії — травму периферичної нервової системи. На базі кафедри був створений перший у країні центр з лікування хворих з різними видами травматичних ушкоджень периферичних нервів. Виконано планові науково-дослідні роботи: “Розробити уточнену діагностику і обґрунтування до різних методів хірургічного лікування травматичних пошкоджень периферичної нервової системи” (1981–1985); “Розробити мікрохірургічні методи реіннервації і пластики

*Професор В.Г.Станіславський
— перший завідувач кафедри
нейрохірургії (1980–1986)*

дефектів при травматичних пошкодженнях периферичних нервів з метою зменшення інвалідизації хворих” (1986–1989). Співробітники кафедри вивчали також питання клініки, діагностики та лікування травматичних ушкоджень головного та спинного мозку.

В.Г. Станіславський був талановитим нейрохірургом, педагогом, вченим з глибоким клінічним мисленням. Життя його обірвалось у період творчого росту 26 червня 1986 р.

У цей час проводилась реорганізація вищої школи. Для забезпечення викладання нейрохірургії на високому рівні постало питання про утворення навчального науково-виробничого комплексу “нейрохірургія”, куди ввійшли Київський науково-дослідний інститут нейрохірургії, кафедра нейрохірургії Київського медичного інституту, кафедра нейрохірургії Інституту удосконалення лікарів, нейрохірургічне відділення лікарні швидкої допомоги.

У 1986 р. кафедру очолив (за сумісництвом) директор Київського науково-дослідного інституту нейрохірургії, заслужений діяч науки України, лауреат Державної премії України та премії ім.М.Н.Бурденка, Герой Соціалістичної Праці, акад. АМН СРСР, акад. РАМН, акад. АН України, акад. і член президії АМН України проф. Андрій Петрович Ромоданов (1920–1993), учасник Великої Вітчизняної війни, що пройшов вогненними шляхами війни від Москва до Берліна, мав багато нагород воєнного і мирного часу.

Кафедра була переведена на базу науково-дослідного інституту нейрохірургії, що дозволило використовувати клінічний і науковий досвід інституту під час навчання студентів, знайомити їх з останніми досягненнями нейрохірургії, наблизити студентів до новітніх наукових досліджень.

У 1986 р. професором кафедри був обраний учень А.П. Ромоданова В.І. Цимбалюк, доцентом кафедри — І.Н. Бойченко. Асистентами кафедри працювали Г.М. Палієнко та О.М. Хонда.

Акад. А.П.Ромоданов — видатний вчений, гуманіст, лікар, учитель, громадський діяч. Ще багато епітетів можна використати, характеризуючи цю Людину. Висока інтелігентність, глибокий інтелект, багатогранність пізнання створювали образ всебічно освіченої особистості, вченого, лікаря, адміністратора, вчителя.

*Академік А.П. Ромоданов,
завідувач кафедри
нейрохірургії (1986–1993)*

Андрій Петрович був лагідним учителем, завжди турбувався про виховання достойної зміни, вибирав талановитих і опікувався ними. При всій своїй зайнятості знаходив час для лікарів-початківців, студентів медичного університету. Із задоволенням читав їм лекції, виступав під час посвяти в студенти та на випускних зібраннях. Багато випускників пам'ятають красивого, елегантного, мудрого, доброзичливого академіка з ледве примруженими, теплими очима. А.П.Ромоданов був членом Всесвітньої асоціації нейрохірургів, почесним членом Німецького наукового товариства, Чехословацького наукового медичного товариства

ім.Пуркінсь, Наукового товариства югославських нейрохірургів, почесним членом Іспанської асоціації нейрохірургів, Болгарського наукового товариства нейрохірургів, Американської асоціації нейрохірургів, Португало-іспанського наукового товариства нейрохірургів, Скандинавської асоціації нейрохірургів.

Під керівництвом А.П.Ромоданова кафедра нейрохірургії стала однією з провідних, неухильно розширяла можливості навчання студентів і викладачів на високому рівні.

У 1987 р. на кафедрі організовано факультет удосконалення викладачів (ФУВ) — кафедр і курсів нейрохірургії України та республік СРСР.

У 1992 р. кафедра нейрохірургії Українського державного медичного університету (з 1995 р. — Національного медичного університету) стала опорною кафедрою в Україні. Завданням кафедри стала підготовка студентів, клінічних ординаторів, аспірантів, магістрів, видання уніфікованих програм навчання, написання та видання навчально-методичної літератури, координація та комплексування наукових досліджень.

Андрій Петрович пішов із життя 5 серпня 1993 р., повний творчих задумів щодо перебудови програми навчання в медичних вузах України та системи організації наукових досліджень.

З 1993 р. кафедрою завідує учень А.П.Ромоданова Віталій Іванович Цимбалюк (1947 року народження), д-р мед. наук, професор, член-кореспондент АМН України, лауреат двох Державних премій, лауреат Премії АМН України, заслужений діяч науки і техніки України, віце-президент Української асоціації нейрохірургів.

З 1986 р. основною базою наукових досліджень кафедри є новостворене на той час відділення відновної нейрохірургії. Планові науково-дослідні роботи спрямовані на вивчення питань стимуляції регенерації периферичних нервів і методів контролю регенерації. Особливе місце в наукових дослідженнях кафедри займають питання вивчення механізмів впливу ембріональної нервової тканини на відновлення порушених функцій центральної і периферичної нервової системи.

Співробітники кафедри нейрохірургії, 1987р.

Відкрите заняття зі студентами проводить академік А.П. Ромоданов

Започатковані в 1980 р. наукові розробки кафедри з діагностики, хірургічного лікування та стимуляції відновних процесів при травматичних ушкодженнях периферичних нервів відмічені Державною премією України в галузі науки і техніки (1996). Окремі наукові дослідження з цієї теми були нагороджені Золотою та Бронзовою медалями ВДНГ СРСР і дипломами ВДНГ СРСР I, II, III ступенів. Останніми роками співробітники кафедри вивчають нейрогенні стовбурові клітини і їхні можливості у відновленні порушених функцій нервової системи.

За 35 років існування курсу і кафедри нейрохірургії підготовлено 8 докторів і 47 кандидатів медичних наук, видано 3 підручники, 6 навчальних посібників, 18 монографій, 3 довідники, 1 словник, 18 методичних рекомендацій, 13 інформаційних листів. Отримано 19 патентів, 46 авторських свідоцтв на винаходи, внесено 82 раціоналізаторські пропозиції.

На кафедрі навчалось 22 аспіранти очної і заочної форми навчання, 25 клінічних ординаторів і 3 магістри.

Кафедра як опорна проводить велику навчально-методичну роботу, бере активну участь у розробці методів удосконалення викладання нейрохірургії в медичних вузах України. Кафедрою підготовлено і видано “Типову програму кандидатського іспиту зі спеціальності 14.01.05 – нейрохірургія” (1998); “Нейрохірургія” — програма для студентів вищих медичних закладів III–IV рівнів акредитації” (2003); “Нейрохірургія” – методичний посібник для викладачів вищих медичних навчальних закладів та ін. Введений курс викладання нейрохірургії на V курсі стоматологічного факультету та курс за вибором на VI курсі медичного факультету, крім основного курсу на V році навчання.

Розширюється і удосконалюється програма для навчання інтернів неврологів, лікарів невідкладних станів, сімейних лікарів та інших суміжних фахів. Особлива увага приділяється ургентній допомозі нейрохірургічним хворим в екстремальних умовах.

Нині кафедра перебуває на етапі творчого зростання. Розширюється штат викладачів за рахунок вихованців кафедри — молодих перспективних фахівців.

На кафедрі працюють Віталій Іванович Цимбалюк — акад. АН Вищої школи України, член-кореспондент АМН України, д-р мед. наук, професор, завідувач кафедри з 1993 р.; Анатолій Миколайович Морозов — д-р мед. наук, проф. кафедри з 2000 р.; Іра Наумівна Бойченко — канд. мед. наук, асистент (1978–1985), доцент кафедри з 1996 р.; Борис Миколайович Лузан — канд. мед. наук, асистент кафедри (2000–2004), на посаді доцента — з 2004 р.; Олександр Іванович Троян — канд. мед. наук, асистент з 2002 р.; Ігор Петрович Дмитерко — канд. мед. наук, асистент з 2002 р.; Мирослава Олегівна Марущенко — асистент з 2001 р.; Людмила Олександрівна Дунаєвська — канд. мед. наук, асистент-сумісник з 1999 р.

На кафедрі довгий час працювали і зробили значний внесок у розвиток і становлення кафедри Геннадій Миколайович Палієнко — канд. мед. наук, асистент кафедри (1975–2002); Олексій Миколайович Хонда — канд. мед. наук, асистент кафедри (1982–2003).

Кафедра нейрохірургії Національного медичного університету сповнена творчих планів щодо удосконалення, поглиблення та перебудови викладання нейрохірургії в медичних вузах України на шляху інтеграції медичної освіти України в європейський освітній простір.

*Член-кореспондент
АМН України, професор
В.І. Цимбалюк, завідувач
кафедри нейрохірургії з 1993 р.*

Співробітники кафедри нейрохірургії, 2000р.